

Phản tác dụng từ bạo lực trong giáo dục trẻ em

ISSN: 2734-9195 08:55 29/09/2025

Làm cha mẹ không chỉ là sinh thành, mà là một hành trình nuôi dưỡng bằng cả trái tim, sự hiểu biết và lòng từ bi.

Tác giả: **Lê Thị Hiệp** - Trường CĐSP Trung ương

"*Yêu cho roi cho vọt*" – câu nói từng được xem là kim chỉ nam trong cách dạy con của nhiều thế hệ, nay đang dần trở thành tàn dư lạc hậu nếu đặt trong bối cảnh **giáo dục** hiện đại. Khi xã hội thay đổi, nhận thức con người cũng cần đổi thay. Đã đến lúc chúng ta cần nhìn thẳng vào sự thật: dùng bạo lực để dạy con có thể gây tổn thương lâu dài cho tâm hồn trẻ – đôi khi là nỗi ám ảnh cả cuộc đời.

Đòn roi có thật sự giúp trẻ "*ngoan hơn*"?

Theo các chuyên gia tâm lý học phát triển, **trẻ em** bị đánh đòn thường không học được điều nên làm, mà chỉ học cách sợ hãi, trốn tránh, hoặc chống đối. Một nghiên cứu đăng trên Journal of Family Psychology cho thấy: những đứa trẻ thường xuyên bị trừng phạt bằng bạo lực có xu hướng tăng hành vi hung hăng, giảm khả năng kiểm soát cảm xúc và thường thiếu tự tin.

Còn theo giáo lý nhà Phật, mọi hành động xuất phát từ sân hận đều dẫn đến khổ đau. Kinh Pháp Cú – Dhammapada, kệ 5 dạy: "*Lấy hận diệt hận, hận thù càng chồng chất. Chỉ có từ bi mới diệt được hận thù. Đó là chân lý muôn đời.*"

Việc đánh mắng con cái không những đi ngược tinh thần từ bi của đạo Phật, mà còn phản ánh sự bất lực trong truyền đạt và chưa có phương pháp trong nuôi dạy trẻ em.

Hình ảnh chỉ mang tính chất minh họa (sưu tầm).

Tác hại tâm lý khi trẻ bị bạo lực

1. Tổn thương cảm xúc và lòng tự trọng: Trẻ bị đánh mắng thường cảm thấy mình vô giá trị, kém cỏi, không xứng đáng được yêu thương. Lâu dần, trẻ có thể hình thành niềm tin sai lệch rằng: mình luôn là người sai, không có quyền được bảo vệ. Trẻ dễ rơi vào trạng thái tự ti, trầm cảm nhẹ, hoặc ngược lại là hung hăng và phản kháng thụ động.
2. Hình thành nỗi sợ hãi và tâm lý né tránh: Trẻ bị bạo lực thường không học được điều đúng – sai, mà chỉ học cách né tránh bị phát hiện, nói dối, hoặc im lặng triền miên. Sự sợ hãi làm teo lại vùng não liên quan đến khả năng tư duy phản biện, sáng tạo và đồng cảm.
3. Rối loạn hành vi, tăng nguy cơ lệch chuẩn xã hội: Nhiều nghiên cứu cho thấy: trẻ bị trừng phạt thường xuyên dễ có xu hướng bạo lực với người khác khi lớn lên, hoặc lặp lại mô thức đó trong cách nuôi dạy con cái sau này. Một số trẻ phát triển hành vi lệch chuẩn, dễ nghiện thiết bị điện tử, dễ sa vào các nhóm bạn xấu do thiếu kỹ năng và lòng tin với người lớn.
4. Đứt gãy mối quan hệ với cha mẹ: Thay vì gắn kết, trẻ sẽ xa cách, giữ khoảng cách cảm xúc, thậm chí mất niềm tin với chính người sinh ra mình. Mối quan hệ cha mẹ – con cái dễ trở thành quan hệ "*quản lý và đối đầu*", thay vì là một nơi nương tựa yêu thương đúng nghĩa.

Trong giáo lý nhà Phật, tâm sân hận là một trong ba độc tham – sân – si, có khả năng thiêu đốt mọi thiện tâm, làm mất đi trí tuệ và lòng từ. Khi dùng bạo lực để dạy dỗ, người lớn không chỉ tạo nghiệp sân cho chính mình, mà còn gieo vào tâm thức trẻ hạt giống của sợ hãi, giận dữ và ly tán – những năng lượng đối nghịch với tâm từ bi. Bạo lực không dạy con trở nên ngoan hơn. Nó chỉ dạy con cách sống trong phòng thủ, trong nỗi sợ và trong xa cách. Hãy nuôi dạy con bằng ánh sáng của từ bi và trí tuệ, như đức Phật từng khuyên người đệ tử hãy dùng tâm hiền thiện để chuyển hóa sân hận, dùng hiểu biết để thay thế trừng phạt.

Những cách dạy con KHÔNG cần đòn roi

1. Hiểu con trước khi dạy con: Không phải trẻ nào cũng “*hu*” vì cố tình. Nhiều hành vi sai trái ở trẻ thực chất là dấu hiệu của nhu cầu chưa được đáp ứng, hoặc trẻ chưa đủ năng lực kiểm soát cảm xúc. Cha mẹ cần hiểu rõ tâm lý, hoàn cảnh của con, thay vì phản ứng vội vã bằng tức giận.
2. Lắng nghe thay vì ra lệnh: Trẻ em có nhu cầu được bày tỏ chính kiến và cảm xúc. Khi cha mẹ biết lắng nghe bằng tâm không phán xét, trẻ sẽ mở lòng và giảm đối đầu. Các chuyên gia giáo dục gọi đây là “*giao tiếp không bạo lực*” (nonviolent Communication) – một phương pháp đã được ứng dụng hiệu quả tại nhiều quốc gia.
3. Tôn trọng – dưỡng nuôi lòng tự trọng: Đừng biến lỗi lầm nhỏ thành vết thương tâm lý lớn bằng lời nói nặng nề. Khi được tôn trọng, trẻ mới biết tự trọng – nền tảng để sống có trách nhiệm.
4. Tâm lý tích cực thay vì “*trả đũa*”: Đừng phạt trẻ vì trẻ làm sai – hãy giúp trẻ học được điều đúng từ chính sai lầm của mình. Ví dụ, thay vì quát tháo khi trẻ làm vỡ chén, hãy cho trẻ học cách lau dọn, xin lỗi và cẩn thận hơn.
5. Dạy đạo lý bằng câu chuyện và trải nghiệm: Thay vì hô khẩu hiệu, hãy kể cho trẻ những câu chuyện đạo lý, dẫn dắt bằng trải nghiệm thực tế. Đây là cách gieo hạt giống thiện lành vào tâm thức trẻ – giống như tinh thần “*gieo nhân gặt quả*” trong Phật giáo.
6. Thỏa hiệp: Thay vì áp đặt một chiều, hãy cùng con tìm giải pháp đôi bên cùng vui. Ví dụ, khi trẻ muốn chơi trước khi học, thay vì cấm đoán, hãy đề nghị: “*Con chơi 15 phút, rồi chúng ta cùng làm bài nhé.*” Đó chính là từ bi đi đôi với trí tuệ.
7. Không dạy con khi tâm đang sân: Khi tức giận, trí tuệ bị che lấp. Đó là lúc cha mẹ dễ đánh mất lòng từ, thốt ra những lời tổn thương. Tốt nhất là lùi lại, thở

sâu, đợi đến khi tâm an, hãy nói chuyện. Đây cũng là một thực hành chính niệm quan trọng trong nuôi dạy con bằng tinh thần Phật giáo.

Lời kết

Trong Kinh Thiện Sinh (Sigalovāda Sutta) nhấn mạnh 5 bổn phận cha mẹ đối với con cái: nuôi dưỡng đầy đủ, dạy điều thiện, cho học nghề nghiệp chân chính, tác thành hôn nhân xứng hợp, và trao quyền thừa kế đúng pháp. Tất cả đều khởi nguồn từ trách nhiệm và tình thương, chứ không từ sự áp đặt hay trừng phạt. Dạy con không phải để con phục tùng, mà để con hiểu, để con tự nguyện trưởng thành.

Làm cha mẹ không chỉ là sinh thành, mà là một hành trình nuôi dưỡng bằng cả trái tim, sự hiểu biết và lòng từ bi. Trong từng lời nói, ánh mắt, cách ta lắng nghe và chạm tới trái tim con trẻ, gieo hạt giống nhân cách sẽ nở hoa trong ngày mai. Không có đứa trẻ nào sinh ra để bị điều khiển. Chúng sinh ra để được yêu thương, để được nâng đỡ, và để trưởng thành trong tự do có định hướng. Tình thương của cha mẹ là tiếng nói lâu dài nhất – sâu sắc nhất – và cũng là bài học đẹp nhất mà con sẽ mang theo suốt đời.

Tác giả: **Lê Thị Hiệp** - Trường CĐSP Trung ương